CABINETE DE LECTURĂ ŞI SOCIETĂȚI DE CITIRE DIN JUDETUL RĂDĂUȚI ÎN ANUL 1924

LĂCRĂMIOARA AVASILOAIE ANDREI

Reading Clubs and Societies in the District of Rădăuți in the Year of 1924

(*Abstract*)*

Reading rooms and reading societies have emerged as a cultural and social necessity in the Romanian community in Bukovina. Cultural and academic societies supported the establishment and development of the reading rooms and societies of citizens from Bucovina. Reading rooms and societies from Rădăuți County began their activities after 1880 and continued until 1940.

In the year 1924, the Prefecture of Rădăuți County managed, with the Town Halls'support a statistical data on the organization of the reading rooms and societies. These contributed through organized activities to the promotion and preservation of national identity and traditional cultural values for this historical area. In Rădăuți, the reading rooms have put into practice their objectives by: acquisition the books, subscriptions to newspapers and magazines, speeches and conferences for educating their members, organizing theater performances and parties, choirs and meetings, supporting the country students with good results at learning.

Keywords: reading rooms, reading societies, Rădăuți, cultural activities, Prefecture.

După anul 1880, cabinetele de lectură şi societățile de citire au apărut ca o necesitate culturală şi socială în comunitatea românească din Bucovina. Un rol important în înființarea şi dezvoltarea cabinetelor şi societăților de citire din județele Bucovinei l-au avut societățile culturale şi societățile academice: „Reuniunea de lectură", apărută în 1862, transformată în 1865 în „Societatea pentru Cultura şi Literatura Română în Bucovina"; Societatea academică „Junimea" din Cernăuți; Societatea „Școala Română"; Societatea „Însoțirea orășenilor suceveni" din Suceava; „Dacia"; „Academia Ortodoxă", precum şi alte societăți studențești. Societățile amintite au fost preocupate de emanciparea culturală, socială şi economică a populației românești din Bucovina. „În această etapă, se cristalizează,

* Traducere: Ştefănița-Mihaela Ungureanu.

Analele Bucovinei, **XXVII**, *2* (55), p. 137–143, Rădăuți – București, 2020

BDD-A32635 © 2020 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:06:12 UTC)

se încheagă şi se afirmă încet, pe nesimțite, fără mare şi larg răsunet, dar cu o suficientă consistență şi permanență în rândurile relativ restrânse ale intelectualității, conştiința națională”[1]. Intelectualii din Bucovina acelei perioade s-au raportat, prin acțiunile lor, la cultură, tradiție, patrie, implicându-se în viața culturală din mediul rural şi urban, urmărindu-se păstrarea identității naționale şi promovarea culturii româneşti în Bucovina. Acțiunile societăților şi ale presei din districtele Bucovinei au netezit terenul încet, dar sigur pentru apariția cabinetelor de lectură şi a societăților de citire. ,,Activitatea acestora este foarte diversă, de la opera de luminare culturală a membrilor lor şi până la organizarea unor acțiuni cu caracter cultural-național în chestiuni de importanță majoră, ce priveau etnia respectivă”[2].

Societatea pentru Cultura şi Literatura Română în Bucovina, prin activitatea desfăşurată în comunitatea sătească, ,,a sprijinit din toate puterile acțiunea cabinetelor de lectură: le-a trimis conferențiari, le-a sprijinit cu bani. În special a sprijinit cu bani pe studenții care făceau propagandă culturală la sate”[3].

La sfârşitul secolului al XIX-lea şi începutul secolului al XX-lea, presa din Bucovina a contribuit la înființarea unor noi cabinete, prin promovarea activităților realizate de cabinetele deja existente şi de societățile de lectură în paginile revistelor şi gazetelor. Au rămas în memoria cititorilor următoarele publicații: „Steluța”, „Revista politică”, „Gazeta Bucovinei”, „Patria”, „Deşteptarea”, „Vremea nouă”, „Viața nouă” şi altele.

Sub conducerea preotului Constantin Morariu, „«Deşteptarea» (1893–1904) are merite deosebite în problema susținerii cabinetelor de lectură, publicând articole de fond, statutul tip (27 iulie 1895), regulamentul (în nr. 7, 1899)”[4]. Revista „Patria” a promovat în paginile sale articole cu privire la înființarea cabinetelor de lectură şi la petrecerile realizate, iar în anul 1898 au apărut informații despre următoarele cabinete de lectură din județul Rădăuți: Cabinetul de lectură ,,Constantin cel Mare” (Volovăț); Cabinetul „Luceafărul” (Vicovu de Sus); Cabinetul ,,Silvestru” (Frătăuții-Vechi); Societatea „Dumbrava” (Volcineț); Cabinetul de lectură „Vatra” (Horodnic de Jos) şi altele.

În cadrul cabinetului, se desfăşura activitatea culturală a satului sau a oraşului, urmărindu-se atragerea unui număr mare de locuitori, tineri şi adulți. Cabinetele au fost înființate cu scopul de a organiza activitatea culturală a membrilor din comunitatea rurală şi de a veni în sprijinul acestora cu informații economice, culturale şi sociale. ,,Cabinetul de lectură era casa în care se adunau țăranii comunei, pentru a citi sau pentru a li se citi gazete, cărți, pentru a se sfătui unii cu alții, pentru a lua îndemnuri unii de la alții, mai ales țăranii de la

[1] Mihai Iacobescu, *Din istoria Bucovinei*, vol. I, *1774–1862. De la administrația militară la autonomia provincială*, București, Editura Academiei Române, 1993, p. 338.

[2] Marian Olaru, *Mişcarea națională a românilor din Bucovina*, Rădăuți, Editura Septentrion, 2002, p. 79.

[3] Constantin Loghin, *Societatea pentru Cultura şi Literatura Română în Bucovina (1862–1942) la 80 de ani. Istoric şi realizări*, Cernăuți, Editura „Mitropolitul Silvestru”, 1942, p. 196.

[4] N. Ion Oprea, *Bucovina în presa vremii*, vol. I, Iaşi, Editura Pim, 2008, p. 69.

BDD-A32635 © 2020 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:06:12 UTC)

intelectuali”[5]. Cabinetele de lectură au pus în practică obiectivele prin achiziția de carte, ziare şi reviste, discursuri cu temă economică pentru educarea membrilor şi achiziționarea de publicații cu tematică economică, organizarea de petreceri şi spectacole de teatru, coruri şi conferințe, sprijinirea elevilor sărmani. ,,În fruntea acestei acțiuni se pune, ca de atâtea ori până atunci, studențimea cernăuțeană. În iulie 1895, se întrunesc la Cernăuți reprezentanții studențimii şi stabilesc un plan pentru înființarea cabinetelor de lectură”[6]. De asemenea, deputatul George Popovici, în turneele sale electorale, le-a vorbit locuitorilor despre importanța acestor organizații şi a sprijinit înființarea cabinetelor de lectură în satele Bucovinei.

La zece ani de la Unirea Bucovinei cu România, Nicolai Grămadă, în articolul ,,Din viața satelor bucovinene”[7], a făcut o analiză asupra schimbărilor care au avut loc în dezvoltarea satelor bucovinene. Structurat pe trei părți, articolul face referire la aspectele noi apărute în domeniul vieții politice, aspecte din viața satului bucovinean, activitățile desfăşurate de societățile culturale, cabinetele de lectură şi arcăşii. Ultima parte a acestui articol face referire la dezvoltarea industriei casnice în localitățile rurale din cele cinci județe ale Bucovinei. În anul 1928, ,,cabinetele de lectură, casele de cetire, Casele Naționale şi Căminurile [sic!] Culturale sunt societăți culturale identice sub raportul scopului urmărit, întemeiate de «Dacia», «Junimea» sau de cărturarii satelor”[8]. La acea dată, funcționau puține cabinete în localitățile săteşti, spune Nicolai Grămadă în articolul său, iar ,,o mare parte din societățile acestea tânjesc în neactivitate”[9]. Cabinetele care funcționau aveau o activitatea restrânsă, care se rezuma doar la organizarea unor ,,petreceri poporale” anuale. El afirmă că activitatea redusă a acestor societăți se datora faptului că nu aveau o organizare centrală care să țină legătura cu reprezentanții cabinetelor din teritoriu şi să le impună funcționarea şi organizarea de activități culturale, conform unui program stabilit de la centru. Cu toate că nu a existat o ,,Centrală a cabinetelor de lectură”, aşa cum şi-au dorit profesorii Vasile Grecu şi Nicolai Grămadă, meritele deosebite ale cabinetelor au fost că acestea s-au înființat, s-au organizat, au rezistat sub stăpânire străină şi războiului şi au continuat activitatea şi după Marea Unire, când au apărut altele noi şi s-au manifestat în comunitatea românească promovând cultura românească în lumea satului şi în mediul urban până în anul 1940: ,,Au fost cuiburi de lumină şi suflet românesc, şi puteau rămâne până astăzi focare de lumină. Destinul şi oamenii au voit altfel”[10].

În ,,Călindariul poporului bucovinean” pe anul bisect 1900, în articolul ,,Cabinetele noastre de cetire”[11], apare publicată pentru început o listă cu 56 de

[5] Constantin Loghin, *op. cit*., p. 196.

[6] *Ibidem*, p. 206.

[7] Nicolai Grămadă, „Din viața satelor bucovinene”, în *Zece ani de la unirea Bucovinei, 1918–1928*, Cernăuți, Tiparul „Glasul Bucovinei”, 1928.

[8] *Ibidem*, p. 343.

[9] *Ibidem*.

[10] Constantin Loghin, *op. cit.*, p. 208.

[11] ,,Cabinetele noastre de cetire”, în ,,Călindariul poporului bucovinean pe anul bisect 1900”, ,,Redigeat şi edat’’ de ,,Deşteptarea”, anul XIII, Cernăuți, Societatea tipografică bucovineană, 1899,

BDD-A32635 © 2020 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:06:12 UTC)

cabinete de lectură din Bucovina, realizată de redacție. În anul 1905, în Bucovina erau 85 de cabinete de lectură şi societăți de citire[12], iar în județul Rădăuți erau 21 de cabinete de lectură şi societăți de citire care îşi desfăşurau activitatea în comunele județului. Ele au activat din inițiativă privată, cu sprijinul cotizațiilor plătite de membri, din donații şi plata biletelor de la petreceri şi alte manifestări, fără a primi ajutor financiar din partea primăriei sau a Prefecturii.

Cabinetele de lectură şi societățile de citire din județul Rădăuți şi-au continuat activitatea şi în anul 1924. În această perioadă, reprezentanții Prefecturii din județul Rădăuți au adunat date pentru evidența statistică cu privire la funcționarea societăților din localitățile județului şi au realizat un „Tablou cuprinzând societățile şi asociațiile cu scop cultural, educativ, musical, sportiv, de ajutor, de patronaj, umanitar, pompieri şi polițienesc, care funcționează în județul Rădăuți”[13]. Aceste informații de arhivă fac referire la: numele societății, localitatea unde se află sediul, filialele şi scopul urmărit în desfăşurarea activităților.

Astfel, în județul Rădăuți, în anul 1924 erau înregistrate următoarele cabinete şi societăți de citire: Societatea poporală română „Ştefan cel Mare” (Rădăuți), Societatea de cetire „Isvorul” (Bilca), Societatea „Redeşteptarea cultural-națională” (Frătăuții Noi), Societatea de cetire „Silvestru” (Frătăuții Vechi), Cabinetul de lectură „Munca” (Gălăneşti), Societatea de cetire „Vatra”, Societatea de cetire „Paza” (Straja), Cabinetul de lectură „Ajutorul” (Sucevița), Cabinetul de lectură din Voievodeasa, Societatea „Constantin cel Mare” (Volovăț) şi Societatea catolică de lectură din Rădăuți[14]. Probabil mai erau şi altele, dar nu au trimis date de identificare şi funcționare.

În localitatea Putna, conform datelor trimise de Primăria Putna, Cabinetul de lectură „Sihastrul”, Banca Raifeisiană şi Societatea de cumpărare şi vânzare „Economul” „nu funcționează de la începutul războiului. Prelegeri de educație cultural-națională s-au ținut în vacanțele [anului] 1923 de mai mulți domni de la academia populară”[15]. Datele statistice din anul 1924 ne informează că la Putna funcționau două societăți, Societatea „Arcaşul” şi Cabinetul de lectură „Sihastrul”. Înființat în anul 1898, Cabinetul din Putna nu avea filiale, iar scopul urmărit era „răspândirea culturii naționale şi cetirea de cărți şi jurnale folositoare”[16].

La Bilca, funcționau în anul 1924: Societatea „Izvorul”, Societatea „Arcaşul” şi Societatea „Damele române din Bucovina”. Societatea de citire „Izvorul”, înființată în

p. 99, apud Vasile I. Schipor, *Calendare și almanahuri românești din Bucovina (1811–1918). Contribuția lor la propășirea cultural-națională a românilor bucovineni*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2016, p. 337; vezi şi Ion Drăguşanul, *Povestea aşezărilor bucovinene*, vol. I –II, Suceava, Editura Muşatinii, 2010.

[12] Constantin Loghin, *op. cit.* , pp. 207–208.

[13] Serviciul Județean Suceava al Arhivelor Naționale (în continuare se va cita: S.J.S.A.N.), Fond *Prefectura județului Rădăuți*, d. 41/1924, f. 1–14.

[14] S.J.S.A.N., Fond *Prefectura județului Rădăuți*, d. 40/1924, f. 3.

[15] *Ibidem*.

[16] *Ibidem*, d. 41/1924, fila 12.

BDD-A32635 © 2020 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:06:12 UTC)

anul 1902, nu avea filiale şi îşi desfăşura activitatea cu scopul ,,îmbunătățirii stării morale şi materiale a membrilor săi şi dezvoltarea membrilor pe terenul cultural şi social”[17].

Înființat în anul 1896, Cabinetul de lectură ,,Silvestru”, din localitatea Frătăuții Vechi, funcționa în anul 1924 fără statut, nu avea filiale, iar scopul urmărit de această societate era ,,lățirea plăcerii cetitului cărților şi gazetelor şi sprijinirea şcolarilor sărmani”[18].

Cabinetul de lectură ,,Redeşteptarea cultural-națională”, din localitatea Frătăuții Noi, în perioada 1922–1924 a avut o activitate culturală bogată, fiind preocupat permanent şi de a ajuta orfanii din localitate. Comitetul de conducere organiza petreceri, iar venitul obținut urma să fie folosit pentru înființarea unei biblioteci săteşti. Societatea avea sediul în Frătăuții Noi, nu avea filiale şi scopul urmărit era ,,îmbunătățirea stării morale şi materiale a membrilor săi, dezvoltarea membrilor săi pe terenul cultural şi social-național etc.”[19]. În Frătăuții Noi, erau înregistrate în acea perioadă societățile: ,,Arcaşul”, ,,Societatea de albinărit”, Societatea de vânătoare, Societatea ,,Trezirea” şi două societăți ale etnicilor germani[20]. În anul 1924, la sfârşitul lunii iunie, conducerile celor două societăți s-au adresat Prefecturii, cu rugămintea de a aproba organizarea unei adunări generale în data de 1 iulie ,,în localul cabinetului «Trezirea», în casa gospodarului Oranu [?] Tiron, cu următoarea ordine de zi: Pct. I. Schimbarea şi aprobarea noilor *Statute*; Pct. II. Alegerea comitetului; Pct. III. Eventuale”[21].

În localitatea Horodnic de Sus funcționau societățile „Trezirea” şi „Arcaşul”. Societatea ,,Trezirea” nu avea filiale. Scopul urmărit de această organizație a fost ,,de a trezi şi spori gustul cititului de cărți, gazete şi reviste, cultivând astfel spiritul şi moralminte pre proprietarii din loc[alitate], de a sprijini preşcolarii sărmani din mijlocul lor”[22]. Societatea ,,Arcaşul” funcționa cu sediul în Horodnic de Sus, fără filiale, iar scopul era de ,,a stânge focuri (incendiuri – sic!), cultivă dezvoltarea fizică, prin gimnastică şi atletică, precum şi dezvoltarea culturală şi socială a membrilor”[23].

La Horodnic de Jos au funcționat societățile: Societatea ,,Traian”, Societatea ,,Mărăşestie”, Societatea muzicală ,,Lira română”, Societatea ,,Ocrotirea şi îngrijirea orfanilor de război” şi Societatea de cetire ,,Vatra”. Societatea ,,Vatra” nu avea filiale şi urmărea, prin manifestările culturale desfăşurate, să-şi îndeplinească scopul de ,,cultivarea poporului”[24].

[17] *Ibidem*, d. 40/1924, f. 9.
[18] *Ibidem*, f. 10.
[19] *Ibidem*, d. 41/1924, f. 9.
[20] *Ibidem.*
[21] *Ibidem*, d. 40/1924, f. 20.
[22] *Ibidem*, d. 41/1924, f. 12.
[23] *Ibidem*, f. 11.
[24] *Ibidem*.

BDD-A32635 © 2020 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:06:12 UTC)

Apărută în 1890, considerată una din cele mai vechi societăți, Societatea „Ştefan cel Mare", cu sediul în Rădăuți, nu avea filiale în anul 1924. „Societatea are scopul pentru dezvoltarea membrilor pe terenul liberal-național şi social precum şi sprijinirea membrilor în caz de nevoie"[25]. În localitatea Rădăuți, în anul 1924 a funcționat şi Societatea germană catolică de lectură. În data de 15 ianuarie, „Societatea de lectură catolică" din Rădăuți solicita Prefecturii să-i permită să desfăşoare, în localul societății, „adunarea generală"[26]. Ordinea de zi cuprindea următoarele puncte: „1. Referatul activității; 2. Referatul casierului şi darea socotelilor; 3. Alegerea comitetului; 4. Propuneri libere"[27].

La Sucevița existau două societăți în anul 1924. Societatea „Arcaşul", fără filiale, urmărea „a stânge focuri (incendiuri), a cultiva dezvoltarea fizică prin gimnastică şi atletică, precum şi dezvoltarea culturală şi socială a membrilor"[28]. Cabinetul de lectură „Ajutorul", fără filiale în alte localități, avea ca obiectiv principal „cetirea de cărți şi reviste"[29].

Localitatea Vicovu de Sus nu apare în statistica societăților. Probabil, reprezentanții primăriei nu au trimis datele, pentru că în anul 1923 sunt informații cu privire la funcționarea cabinetului de citire „Luceafărul" din Vicovu de Sus.

Societatea „Constantin cel Mare" din Volovăț nu îşi încetează activitatea după Primul Război Mondial, aşa cum se afirmă în unele lucrări[30]. Aceasta îşi continuă activitatea şi în anul 1924, când era înregistrată fără filiale, iar scopul urmărit era „îmbunătățirea stării morale şi materiale a membrilor săi şi dezvoltarea membrilor săi pe terenul cultural şi social național"[31]. Alături de Societatea „Constantin cel Mare", în Volovăț funcționa, din anul 1890, şi Societatea şcolară „Dragoş". Aceasta nu avea filiale, iar scopul declarat era de „a sprijini copiii sârguincioşi, însă sărmani, întru înaintarea în învățământul elementar, prin oferire de cărți trebuincioase şcolare şi alte mijloace de învățământ etc."[32]

Din anul 1896, la Straja funcționa Societatea de cetire „Paza", iar în anul 1924, aceasta nu avea filiale, desfăşurându-şi activitățile cu scopul de „lățire a plăcerii cititului cărților şi gazetilor şi sprijinirea şcolarilor sărmani din comuna Straja"[33]. La Gălăneşti funcționa, din anul 1922, Cabinetul de lectură „Munca", fără filiale, cu scopul „de a răspândi cultura în popor"[34].

[25] *Ibidem*, d. 40/1924, f. 6.
[26] *Ibidem*, f. 2.
[27] *Ibidem*.
[28] *Ibidem*, d. 41/1924, f. 12.
[29] *Ibidem*.
[30] Dumitru Valenciuc, *Volovățul şi locuitorii săi*, Suceava, Grupul Editorial „Muşatinii" – „Bucovina viitoare", 2000, p. 88.
[31] S.J.S.A.N., Fond *Prefectura județului Rădăuți*, d. 41/1924, f. 14.
[32] *Ibidem*.
[33] *Ibidem*, d. 41/1924, f. 12.
[34] *Ibidem,* f. 11.

BDD-A32635 © 2020 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:06:12 UTC)

Aşadar, cabinetele de lectură şi societăţile de citire din judeţul Rădăuţi şi-au continuat activitatea după anul 1920, o parte din ele şi în anii următori, până în anul 1940, contribuind prin activităţile organizate la promovarea şi păstrarea valorilor culturale şi tradiţionale din această zonă istorică. Au sprijinit învăţământul, oferind ajutor financiar elevilor sărmani, au creat spaţii de educare şi informare pentru tineri şi adulţi, prin implicarea comunităţii în activităţile culturale şi sociale. Prin organizarea cabinetelor şi a societăţilor de citire s-a creat un cult pentru bibliotecă şi bibliotecar, acestea punând la dispoziţia membrilor un fond relativ bogat de carte şi abonamente la reviste şi ziare.

BDD-A32635 © 2020 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:06:12 UTC)